

AFHAKERS BIJ DE POORT VAN DE BIJSTAND

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

AFHAKERS BIJ DE POORT VAN DE BIJSTAND

- eindrapport -

Auteurs:
drs. M. Groenewoud
dr. R.C. van Geuns

RegioPlan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
Fax : +31 (0)20 – 626 51 99

Amsterdam, januari 2013
Publicatienr. 2310

© 2012 Regioplan, in opdracht van de gemeente Eindhoven

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan.

Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
2	Het werkproces	2
3	Doelstelling en onderzoeksvragen.....	3
4	Meldingen en afhakers per processtap	4
5	Kenmerken melders.....	5
6	Geen WWB-uitkering... wat dan?	6
7	Conclusie en aanbevelingen.....	13

1 INLEIDING

De gemeente Eindhoven is sinds medio 2011 bezig de toegang van Eindhovenaren tot een WWB-uitkering meer gestructureerd en methodisch in te richten. Het doel hiervan is alleen nog die Eindhovenaren een WWB-uitkering toe te kennen die deze echt nodig hebben en er recht op hebben. Om dit te bereiken zijn in het proces naar een aanvraag meer momenten ingebouwd waarop potentiële cliënten gewezen worden op hun rechten en plichten en is de doorlooptijd van het hele proces langer geworden. Verder wordt ook duidelijker gemaakt welke tegenprestaties er van de betrokkenen verwacht worden wanneer zij eenmaal een uitkering toegekend hebben gekregen.

De gemeente Eindhoven wil graag weten wat er met degenen is gebeurd die gedurende het aanvraagproces hebben afgezien van verdere dienstverlening vanuit en door de gemeente, wat betreft hun inkomensvoorziening en arbeidsparticipatie. Het beleid van de gemeente is enerzijds op gericht om burgers die zelf in staat zijn werk te zoeken en te vinden daar zo snel mogelijk toe te stimuleren en te voorkomen dat zij in de uitkering terechtkomen. Anderzijds wil de gemeente Eindhoven burgers die recht hebben op een uitkering deze niet onthouden. Het is dus niet de bedoeling burgers die zich melden voor een uitkering en tijdelijk niet in staat zijn werk te zoeken en te vinden, zo af te schrikken dat zij afzien van het daadwerkelijk doorzetten van de aanvraag. Dat zou namelijk niet alleen tot een onbedoelde situatie leiden, maar het zou ook ongewenste effecten teweeg kunnen brengen, variërend van grotere verschuldiging van betrokkenen, via dak- en thuisloosheid tot criminaliteit. Het is niet op voorhand gezegd dat deze effecten optreden, maar het zijn in ieder geval wel mogelijke effecten die de gemeente wil voorkomen. Kortom: de gemeente Eindhoven wil er zeker ook voor zorgen dat burgers die recht hebben op een WWB-uitkering en die deze nodig hebben, er niet vanaf zien deze ook daadwerkelijk aan te vragen.

In dit onderzoek gaan wij na wat er gebeurt met die Eindhovenaren die na een eerste aanmelding voor een WWB-uitkering om wat voor reden dan ook uiteindelijk niet in de uitkering terecht komen. Indien mogelijk onderzoeken we ook de personen die kort na toekenning van de uitkeringsaanvraag niet meer in het werkloosbedrijf (WLB) verschijnen. Deze groep is interessant omdat ook bij deze groep nog vergelijkbare mechanismen kunnen optreden als bij de afhakers voor de poort. Ook binnen deze groep is de gemeente gebaat bij het voorkomen van ongewenste neveneffecten.

2 HET WERKPROCES

Op voorhand is te veronderstellen dat er in het proces zoals dat nu georganiseerd is een aantal momenten is ingebouwd waarop mensen (kunnen) afzien van het verder 'doorzetten' van hun aanvraag. Deze momenten zijn:

- de informatiebijeenkomst/zoektijd van vier weken voor jongeren;
- het individuele startgesprek;
- de tien dagen zoekperiode voor degenen die dat betreft;
- de workshop 'Aan het werk';
- de feitelijke start in het WLB/overdracht aan het Werkteam.

Het werkproces bestaat uit een aantal stappen die enigszins verschillen voor personen tot en met 27 jaar en personen die ouder dan 27 jaar zijn. Het belangrijkste verschil tussen beide groepen is dat de jongeren een zoektijd van vier weken krijgen na aanmelding waarin zij naar werk moeten zoeken en waarin zij starten met een informatiebijeenkomst waarin informatie gegeven wordt over werk zoeken alsmede over wat er hun na vier weken te wachten staat. Zowel de jongeren (na de zoektijd) als de anderen beginnen (daarna) met een individueel startgesprek dat na aanmelding (via werk.nl) telefonisch gepland wordt. Degene die niet digivaardig is, kan via de balie van het werkplein een afspraak maken voor een startgesprek. Op basis van het startgesprek worden de aanvragers die kunnen werken doorverwezen naar de workshop 'Aan het werk'. De aanvragers waarvan op basis van het startgesprek verwacht wordt dat zij eigenlijk onmiddellijk aan het werk kunnen komen, dienen gedurende een periode van tien dagen werk te zoeken. De workshop 'Aan het werk' duurt drie uur. Aanvragers die voor de workshop zijn aangemeld, gaan vervolgens naar het werkleerbedrijf (WLB). Personen die vanwege arbeidsbelemmerende factoren niet in staat zijn om te werken gaan naar het zogenaamde Werkteam. Bij 'aankomst' in beide situaties vindt de feitelijke uitkeringsintake plaats. Bij de uitkeringsintake/claimbeoordeling valt overigens uiteindelijk ook nog een vrij fors aantal aanvragers af om rechtmatigheidsredenen. Tabel 2.1 laat voor de eerste twee kartalen van 2012 zien wat de resultaten zijn van de intakegesprekken.

Tabel 2.1 Resultaat intakegesprekken

Resultaat	Moment van intakegesprek	
	1e kwartaal 2012 (n=494) ¹	2e kwartaal 2012 (n=472)
Aanvraag meegegeven	74,9%	78,0%
Verkorte aanvraag WWB	10,5%	8,5%
Vermogen te hoog	0,4%	0,2%
Voorliggende voorziening	0,8%	1,5%
Wel verschenen/geen aanvraag	4,9%	3,4%
Niet verschenen	8,5%	8,5%

¹ Dit is inclusief personen die zich in 2011 hebben gemeld, maar waarvan het intakegesprek pas in 2012 heeft plaatsgevonden.

De intakegesprekken die in het eerste kwartaal van 2012 hebben plaatsgevonden wordt in driekwart van de gevallen een uitkeringsaanvraag meegegeven en daarnaast is in 10,5% van de gevallen het resultaat een verkorte uitkeringsaanvraag WWB.

3 DOELSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN

De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

“Welk deel van de Eindhovense burgers die zich melden voor een WWB-uitkering zet deze aanvraag niet door, hoe voorzien zij nadien in hun levensonderhoud, in welke mate doen zij een beroep op andere ondersteunende organisaties of voorzieningen en waarom zien zij af van het doorzetten van de uitkeringsaanvraag?”

We hebben deze hoofdvraag nader uitgewerkt in een aantal concrete onderzoeksvragen:

1. Hoeveel mensen hebben zich in de periode 1-1-2012 tot en met 31-3-2012 bij de gemeente Eindhoven gemeld voor een WWB-uitkering?
2. Hoeveel van deze mensen hebben achtereenvolgens niet deelgenomen aan een informatiebijeenkomst zoektijd voor jongeren, een startgesprek, de workshop ‘Aan het werk’, de werkintake bij het WLB dan wel het werkteam én de uitkeringsintake?
3. Hoeveel van de betrokkenen hebben uiteindelijk een uitkering toegekend gekregen en zijn al dan niet ingestroomd in het WLB of het zogenaamde Werkteam?
4. Hoeveel van de instromers in het WLB zijn in de eerste maand na toekenning van de uitkering zonder duidelijke reden niet meer verschenen?
5. Hoe voorzien de diverse groepen afhakers na hun eerste aanmelding in 2012 in hun levensonderhoud?
6. Op welke persoons- en achtergrondkenmerken verschillen de groepen die onder vragen 1 tot en met 5 gevonden worden?

Beantwoording van deze onderzoeksvragen geschiedt hoofdzakelijk op basis van bestandsanalyses en gegevens afkomstig uit Suwinet-Inkijk. In dit onderzoek zijn verder nog twee andere onderzoeksvragen geformuleerd:

7. Van welke ondersteunings- en hulpverleningsvoorzieningen maken de onderscheiden groepen afhakers uit de vragen 5 en 6 gebruik?
8. Waarom hebben de onderscheiden groepen afhakers afgezien van het doorzetten van hun WWB-aanvraag?

In de oorspronkelijke onderzoeksopzet zouden de onderzoeksvragen 7 en 8 worden beantwoord door bevraging van organisaties of instanties waar de afhakers mee in contact (kunnen) zijn gekomen. In de uitvoering van het

onderzoek zijn we in overleg met de opdrachtgever van deze opzet afgeweken. Meer hierover volgt verderop in deze rapportage.

De onderzoeksvragen zijn er op gericht een goed beeld te krijgen van wie er gedurende het proces richting uitkeringstoekenning en plaatsing in het werkleerbedrijf afhaken, hoe zij voorzien in hun levensonderhoud, op welke andere ondersteuningsvoorzieningen zij een beroep doen en wat de reden daarvoor is.

4 MELDINGEN EN AFHAKERS PER PROCESSTAP

In het eerste kwartaal van 2012 hebben zich in totaal 879 personen gemeld voor een uitkering. Tabel 4.1 laat per stap van het werkproces zien hoeveel mensen afhaken/afvallen. De eerste kolom laat zien hoeveel personen bij iedere processtap over zijn, kolom 2 hoeveel mensen zijn afgehaakt/afgevallen en de laatste kolom laat het cumulatief aantal afhakers/afvallers zien. We kijken alleen naar de meldingen in het eerste kwartaal 2012 omdat bij latere meldingen ten tijde van dit onderzoek vaak nog niet genoeg tijd verstreken is om vast te stellen of iemand al dan niet definitief is afgehaakt.

Tabel 4.1 Afhakers per processtap

	Aantal personen	Aantal afhakers	Cumulatief aantal afhakers
Totaal gemelde personen	879	-	-
- Informatiebijeenkomst jongeren	802	77	77 (8,8%)
- Startgesprek (incl. jongeren)	697	105	182 (20,7%)
- Workshop 'Aan het werk'	681	16	198 (22,5%)
- Werkleerbedrijf/Werkteam ²	652	29	227 (25,8%)
- Uitkeringsintake ³	534	118	345 (39,2%)
- Uitkeringsaanvragen	470	36	409 (46,5%)
- Toegekende uitkeringsaanvragen	386	84	493 (56,1%)

Voordat men überhaupt naar het werkleerbedrijf of werkteam wordt doorgestuurd, zijn al 198 personen afgehaakt. Op het werkleerbedrijf zelf vallen ook nog mensen af, er is daar een 'no show' van 29 personen. De 'no show' heeft betrekking op mensen die in principe wel waren aangemeld voor deelname aan het werkleerbedrijf, maar nooit zijn komen opdagen (no show werkintake WLB of no show start groep WLB). Ook daarna haken nog mensen af, een deel van de personen die op het werkleerbedrijf terechtkomt, stroomt

² Het betreft hier personen die in de eerdere stappen niet zijn uitgevallen en in principe dus beschikbaar zijn voor inzet in het werkleerbedrijf en/of overdracht aan het werkteam.

³ In totaal 429 geregistreerde intakegesprekken. Daarnaast nog 105 personen met een geregistreerde uitkeringsaanvraag, maar zonder een geregistreerd intakegesprek (n=77) of die niet bij het gesprek zijn verschenen (n=28).

uiteindelijk niet in de uitkering. In totaal stromen 493 van de 879 melders (56,1%) niet in de uitkering. Verder weten we dat een deel van de cliënten op het werkleerbedrijf maar korte tijd (50 dagen of minder) een uitkering heeft ontvangen. Dit betreft elf personen van wie er zeven uit de uitkering zijn omdat ze betaald werk hebben gevonden.

5 KENMERKEN MELDERS

In dit hoofdstuk beschrijven we de kenmerken van de personen die zich in het eerste kwartaal van 2012 voor een WWB-uitkering hebben gemeld. We laten ook zien wat de kenmerken zijn van de personen die ergens in het werkproces zijn afgehaakt. Onder afhakers verstaan we hier de personen die simpelweg niet zijn komen opdagen. Tabel laat voor de totale groep melders en de afhakers per processtap zien wat de kenmerken zijn. De eerste kolom laat het aandeel vrouwen zien, de tweede kolom het percentage met de Nederlandse nationaliteit⁴, de derde kolom de gemiddelde leeftijd en de laatste kolom het aantal personen waar het betrekking op heeft. Sociaalpsychologische factoren zijn uiteraard ook van belang, hierbij dient onder andere gedacht te worden aan zaken zoals motivatie, zelfredzaamheid en gezondheidsbeleving. In de onderzochte registratiebestanden was over dergelijke kenmerken echter (helaas) niets opgenomen.

Tabel 5.1 Kenmerken melders en afhakers (n=879)

	Kenmerken			Aantal
	% Vrouwen	% Ned. Nat.	Gem. lftd.	
Totaal gemelde personen	39,5%	81,6%*	36,3	879
- No show informatiebijeenkomst	42,9%	84,4%	24,2	77
- No show startgesprek (incl. jongeren)	32,4%	84,8%	30,7	105
- No show workshop 'Aan het werk'	31,3%	87,5%	35,1	16
- No show werkleerbedrijf	6,9%	75,9%	32,3	29

* Van de melders heeft 12,7% een niet-Nederlandse nationaliteit en van 5,7% is de nationaliteit niet geregistreerd.

Tabel 5.1 laat zien dat een minderheid van de melders bestaat uit vrouwen (39,5%). Ruim 80 procent beschikt over de Nederlandse nationaliteit en de gemiddelde leeftijd is ruim 36 jaar. De tabel laat verder onder andere zien dat de 'no show' op het werkleerbedrijf vrijwel geheel bestaat uit mannen.

⁴ De nationaliteit zegt uiteraard niet alles over iemands achtergrond, we beschikken echter niet over gegevens m.b.t. de etniciteit.

In tabel 5.2 wordt er onderscheid gemaakt tussen personen met en personen zonder een daadwerkelijk geregistreerde uitkeringsaanvraag.

Tabel 5.2 Kenmerken melders met en zonder daadwerkelijke uitkeringsaanvraag (n=879)

	Kenmerken			Aantal
	% Vrouwen	% Ned. Nat.	Gem. Lftd.	
Met uitkeringsaanvraag	36,2%	81,7%	37,6	470
- Toegekend	38,1%	82,4%	37,1	386
- Niet toegekend ⁵	27,4%	78,6%	40,1	84
Zonder uitkeringsaanvraag	43,3%	81,4%	34,7	409
Niet in uitkering (Niet toegekend + zonder uitkeringsaanvraag)	40,6%	80,9%	35,6	493

De tabel maakt duidelijk dat er binnen de groep met een uitkeringsaanvraag verschillen zijn tussen personen waarvan de aanvraag is toegekend en personen waarbij dit niet het geval is. Voor de laatste groep geldt dat men minder vaak vrouw is, gemiddeld wat ouder is en iets minder vaak de Nederlandse nationaliteit heeft.

Ook tussen de groep met en die zonder een uitkeringsaanvraag zijn er verschillen. Personen zonder aanvraag blijken vaker vrouw te zijn en gemiddeld wat jonger dan personen met een geregistreerde uitkeringsaanvraag.

6 GEEN WWB-UITKERING...WAT DAN?

In dit hoofdstuk geven we inzicht in wat er is gebeurd met de personen die zich in het eerste kwartaal van 2012 voor een uitkering hebben gemeld maar uiteindelijk om wat voor reden dan ook niet in de uitkering zijn beland. Van de 879 personen die zich in het eerste kwartaal van 2012 voor een uitkering hebben gemeld, zijn er 493 niet in de uitkering terecht gekomen.

Op basis van de bestandsanalyses weten we welke personen zijn afgehaakt en deze personen hebben we vervolgens opgezocht in Suwinet-Inkijk in de periode 25 oktober t/m 6 november 2012. Deze applicatie biedt overheidsorganisaties de mogelijkheid om persoonsgegevens van burgers, die bij verschillende partijen of basisregistraties zijn opgeslagen, te raadplegen in één webtoepassing.⁶

⁵ Het gaat hier zowel om afgewezen als ingetrokken uitkeringsaanvragen.

⁶ Suwinet-Inkijk bevat privacygevoelige informatie van bijna alle Nederlanders. Dit stelt hoge eisen aan de toegangsbeveiliging en vereist een zorgvuldig gebruik. Om die reden hebben de medewerkers van Regioplan een geheimhoudingsverklaring ondertekend alvorens ze op het Werkplein Mercado toegang kregen tot de gegevens in Suwinet-Inkijk.

We hebben de volgende zaken in kaart gebracht van de afhakers:

- Woonplaats (i.v.m. verhuizingen)
- Ontvangen uitkering (WWB, WW etc.)
- Betaald werk
- Opleiding en studiefinanciering

Verhuizingen

We zijn nagegaan wat de huidige woonplaats is van de afhakers. Dit is van belang i.v.m. met mogelijke verhuizingen naar een andere gemeente en de mogelijke ontvangst van een WWB-uitkering in die nieuwe woonplaats.

Tabel 6.1 Woonplaats (n=493)

Woonplaats	Percentage	Aantal
Eindhoven	87,8%	433
Andere gemeente	5,9%	29
Geëmigreerd	6,1%	30
Overleden	0,2%	1

Het grootste deel van de afhakers is nog woonachtig in Eindhoven. Van de 29 naar een andere gemeente verhuisde personen zouden twee op basis van de registraties reeds voor aanmelding zijn verhuisd. Mogelijk betreft het hier 'ruis' of 'vervuiling' in de data. Een andere mogelijkheid is dat deze personen daadwerkelijk bij de gemeente Eindhoven een aanvraag voor een WWB-uitkering hebben ingediend nadat ze al verhuisd waren.

Werk

Tabel 6.2 laat zien of en zo ja wanneer de afhakers voor het laatst betaald werk hebben verricht in 2012.

Tabel 6.2 Laatste betaalde baan in 2012 (n=493)

	Percentage	Aantal
Niet gewerkt	47,5%	234
Gewerkt voor aanmelding	1,6%	8
Gewerkt ten tijde van aanmelding	24,5%	121
Gewerkt na aanmelding	26,4%	130

Iets meer dan de helft van de afhakers heeft op enig moment in 2012 betaald werk verricht, ten tijde van dit onderzoek waren 203 personen nog steeds werkzaam. Het gaat in relatief veel gevallen om uitzendwerk waarbij men vaak meerdere uitzendbanen heeft (al dan niet volgtijdelijk). Zeker een kwart van de afhakers werkte al **ten tijde** van de aanmelding, deze personen hebben sinds hun aanmelding gemiddeld nog 7,5 maanden gewerkt. Verder heeft een kwart **na** aanmelding gewerkt (gemiddeld 5 maanden), dit betreft personen van wie de laatste baan begon na de eerste aanmelding voor een uitkering. Het is

mogelijk dat een deel van deze personen ten tijde van de uitkering ook gewerkt heeft (in een andere baan).

Opleidingen

Naast de huidige woonplaats en activiteiten op het gebied van werk, zijn we ook nagegaan in hoeverre er sprake is van het volgen van opleidingen door de afhakers (zie tabel 6.3 en 6.4).

Tabel 6.3 Opleiding in 2012 (n=493)

	Percentage	Aantal
Geen opleiding	93,7%	462
Opleiding voor aanmelding	0,2%	1
Opleiding ten tijde van aanmelding	2,4%	12
Opleiding na aanmelding	3,9%	19
Onbekend wanneer opleiding gestart	0,2%	1

Een klein deel van de afhakers heeft in 2012 een opleiding gevolgd, het betreft 33 personen waarvan er 22 studiefinanciering ontvangen/ontvingen. Twaalf waren ten tijde van de aanmelding met de opleiding bezig en 19 personen zijn na de aanmelding met de opleiding gestart. Tabel 7 laat zien om welke opleidingen het gaat.

Tabel 6.4 Opleidingstype (n=33)⁷

	Percentage	Aantal
MBO	69,7%	23
HBO	21,2%	7
WO	9,1%	3

In de gevallen dat er een opleiding wordt/werd gevolgd, betreft het meestal één op MBO-niveau.

Uitkeringen

Tabel 6.5 laat zien hoeveel afhakers in 2012 op enig moment een uitkering hebben ontvangen, ongeacht het type uitkering. Het gaat dus niet alleen om bijstandsuitkeringen, maar ook om uitkeringen in het kader van werkloosheid, arbeidsongeschiktheid of ziekte.

⁷ Een persoon heeft in 2012 reeds voor de aanmelding voor een uitkering een opleiding afgerond, dit betrof een MBO-opleiding. Van één persoon is niet bekend wanneer in 2012 de opleiding is gestart, ook hier betreft het een MBO-opleiding.

Tabel 6.5 Laatste uitkering in 2012 (n=493)

	Percentage	Aantal
Geen uitkering	46,7%	230
Uitkering voor aanmelding	7,3%	36
Uitkering ten tijde van aanmelding	21,7%	107
Uitkering na aanmelding	24,3%	120

In totaal heeft 46% van de afhakers tijdens en/of na aanmelding één of meerdere uitkeringen ontvangen.⁸ In totaal gaat het hier om 227 personen. Van deze personen hebben er 100 ook gewerkt tijdens en/of na hun aanmelding.

We zijn nagegaan welke type uitkeringen men heeft ontvangen, in ongeveer 80 procent van de gevallen blijkt het om een WW- of WWB-uitkering te gaan.

WWB-uitkeringen

In totaal hebben 110 afhakers op enig moment in 2012 een WWB-uitkering ontvangen. Tabel 6.6 laat zien wanneer men in 2012 voor het laatst een WWB-uitkering heeft ontvangen.

Tabel 6.6 Laatst lopende WWB-uitkering in 2012 (n=110)

	Percentage	Aantal
WWB-uitkering voor aanmelding	12,7%	14
WWB-uitkering ten tijde van aanmelding	28,2%	31
WWB-uitkering na aanmelding	59,1%	65

Een bijstandsuitkering kan in principe niet met terugwerkende kracht worden toegekend worden. Dit wil zeggen dat iemand in de regel pas recht heeft op bijstand vanaf de dag dat hij of zij zich meldt bij de gemeente (inclusief het Werkbedrijf) en daar bijstand aanvraagt. Volgens tabel 9 zouden 31 personen reeds ten tijde van hun melding een WWB/uitkering ontvangen. Dit betreft personen van wie de uitkering reeds voor de eerste melding in 2012 zou zijn gestart en op de dag van aanmelding nog steeds liep. In 21 gevallen is deze uitkering reeds voor 2012 gestart. Bij deze personen valt niet uit te sluiten dat het hier om ruis/vervuiling van de registraties gaat. Mogelijk betreft het hier deels uitkeringen die in feite reeds beëindigd zijn maar administratief nog niet afgesloten. Een andere mogelijkheid is dat het uitzonderlijke gevallen betreft waarbij de bijstandsuitkering met terugwerkende kracht is toegekend.

In totaal hebben 65 afhakers na hun aanmelding toch een WWB-uitkering ontvangen volgens de gegevens in Suwinet-Inkijk, zij zijn gemiddeld na 4,6 maanden alsnog ingestroomd. Gemiddeld ontvangen ze 3,9 maanden een WWB-uitkering. Verreweg het grootste deel, 58 personen, ontving deze uitkering nog steeds ten tijde van dit onderzoek.

⁸ We zijn de volgende uitkeringen tegengekomen: ANW, AOW, IOAW, IOAZ, IVA, WAJONG, WAO, WGA, WW, WWB, WWIK en ZW.

Zestig procent van de latere WWB-instromers heeft geen betaald werk gehad sinds hun eerste aanmelding voor deze uitkering, wel weten we dat 5 van de 'niet-werkenden' ook een andere uitkering hebben ontvangen (WW, ZW, WGA of WWIK). Verder weten we dat tenminste tien personen reeds ten tijde van de aanmelding werk hadden, van hen waren er negen ten tijde van het onderzoek nog steeds aan het werk. Bij zestien personen is de laatste baan gestart na hun oorspronkelijke melding bij de sociale dienst, negen van hen hadden deze baan ten tijde van dit onderzoek nog steeds. Het is aannemelijk dat de werkende WWB-ontvangers (veelal) parttime aan het werk zullen zijn.

Een deel van de afhakers is inmiddels naar een andere gemeente verhuisd. Tabel 6.7 laat zien hoeveel procent van deze personen toch op enig moment een WWB-uitkering heeft ontvangen.

Tabel 6.7 Verhuisden: laatst lopende WWB-uitkering in 2012 (n=29)

	Percentage	Aantal
Geen WWB-uitkering	62,1%	18
WWB-uitkering voor aanmelding	3,4%	1
WWB-uitkering ten tijde van aanmelding	10,3%	3
WWB-uitkering na aanmelding	24,1%	7

Het grootste deel van de verhuisden blijkt geen WWB-uitkering te hebben ontvangen. Dit neemt niet weg dat dit bij een kwart van hen wel het geval is.⁹ Drie personen hadden voor het laatst een WWB-uitkering die reeds zou hebben gelopen ten tijde van hun eerste melding (zie ook toelichting op tabel 6.6).

WW-uitkeringen

In 2012 hebben in totaal 123 afhakers op enig moment een werkloosheidsuitkering ontvangen (zie tabel 6.8).

Tabel 6.8 Laatst lopende WW-uitkering in 2012 (n=123)

	Percentage	Aantal
WW-uitkering voor aanmelding	21,1%	26
WW-uitkering ten tijde van aanmelding	63,4%	78
WW-uitkering na aanmelding	15,4%	19

Uit de tabel blijkt dat voor zover er een WW-uitkering is ontvangen, dit meestal reeds ten tijde van aanmelding zo was. Het betreft 78 personen waarvan er 23 ten tijde van dit onderzoek nog steeds een WW-uitkering zouden ontvangen of deze WW-uitkering reeds beëindigd is maar administratief niet van een einddatum voorzien. Dat laatste is vermoedelijk bij tenminste twee WW-uitkeringen het geval omdat de startdatum (te) ver in het verleden ligt om ten tijde van dit onderzoek nog steeds deze uitkering te kunnen ontvangen.

⁹ Hierbij merken we op dat zes verhuisden wel woonachtig zijn in de nabije omgeving van Eindhoven (Geldrop-Mierlo, Nuenen en Waalre).

Negentien personen hebben na aanmelding een WW-uitkering ontvangen, gemiddeld ontvingen ze die 2,4 maanden en 9 van hen ontvangen hem ten tijde van dit onderzoek nog steeds.

Kinderbijslag

De focus ligt in dit onderzoek primair op eventuele inkomsten uit arbeid of uitkeringen. Omdat een deel van de afhakers kinderen heeft, zijn we ook nagegaan of de personen in 2012 ontvangsten in de vorm van kinderbijslag hebben gehad. Bij 65 afhakers (13,2%) blijkt dit het geval te zijn.

Kenmerken afhakers

Tabel 6.9 laat zien welke kenmerken de afhakers hebben. We presenteren dit voor de groep als geheel en maken verder onderscheid naar personen die ten tijde en/of na eerste melding gewerkt hebben, één of meerdere uitkeringen hebben gehad of een opleiding hebben gevolgd. We kijken ook naar de groep die zowel heeft gewerkt als één of meerdere uitkeringen heeft ontvangen. Het totaal van deze subgroepen is overigens groter dan 493 omdat de groepen deels met elkaar overlappen.

Tabel 6.9 Kenmerken afhakers 1 (n=493)

	Kenmerken			Aantal
	% Vrouwen	% Ned. Nat.	Gem. lftd.	
Totaal afhakers	40,6%	80,9%	35,6	493
- Werk	39,8%	76,9%	32,2	251
- Uitkering	47,1%	84,6%	39,4	227
- Opleiding	38,7%	83,9%	21,9	31
- Werk & Uitkering	43%	82%	35,2	100

Binnen de groep afhakers zijn personen die gewerkt hebben gemiddeld wat jonger dan degenen die niet gewerkt hebben. Personen die ten tijde van en/of na hun eerste melding één of meerdere uitkeringen ontvingen, blijken juist wat ouder te zijn en vaker vrouw. Opleidingen zijn vooral gevolgd door jongeren.

Honderd afhakers hebben tijdens en/of na aanmelding zowel gewerkt als één of meerdere uitkeringen ontvangen. We zijn ook nagegaan of er binnen deze groep personen zijn van wie zowel de (laatste) uitkering als laatste baan zijn gestart na aanmelding, dit blijkt te gelden voor 24 personen. Het betreft veelal mannen (16 van de 24) en op twee na allemaal personen met de Nederlandse nationaliteit. Hun gemiddelde leeftijd is 35,5 jaar.

Werk, uitkering of opleiding

We zijn via Suwinet-Inkijk nagegaan hoeveel procent van de afhakers sinds het eerste moment van aanmelding eigen inkomen uit werk of uitkering hebben gehad of een opleiding volgen/voegden.¹⁰ Dit blijkt voor 383 van de

¹⁰ De 30 emigranten en 1 overleden persoon zijn hier buiten gelaten.

afhakkers te gelden, dit komt neer op 82,9%. De overige 17,1% heeft dus voor zover wij kunnen nagaan geen enkel eigen inkomen gehad sinds hun melding voor een WWB-uitkering en heeft ook geen opleidingen gevolgd. In totaal gaat het hier om 79 personen.

Tabel 6.10 Kenmerken afhakers 2 (n=493)*

	Kenmerken			Aantal
	% Vrouwen	% Ned. Nat.	Gem. lftd.	
Werk, uitkering of opleiding	43,1%	80,2%	35,5	383
Geen inkomsten of opleiding in Suwinet-Inkijk	39,2%	83,5%	36,7	79
Geëmigreerd	13,3%	83,3%	32,8	30

* Eén persoon is inmiddels overleden.

Allereerst merken we op dat het bij de 30 emigranten meestal mannen betreft en dat ze gemiddeld jonger zijn dan afhakers die nog wel in Nederland wonen. We gaan nu nader in op de personen zonder eigen inkomen of opleidingen na eerste melding. Tabel 6.10 laat zien dat zij relatief minder vaak vrouw zijn, wat vaker de Nederlandse nationaliteit hebben en gemiddeld wat ouder zijn. Verder weten we dat zeven van hen inmiddels niet meer in Eindhoven wonen en dat zes van hen in de tweede helft van 2012 weer een aanvraag voor een WWB-uitkering hebben gedaan waarvan het besluit nog niet bekend of in ieder geval (nog) niet geregistreerd is in Suwinet-Inkijk. Nader onderzoek van de gemeente Eindhoven leert dat tien personen wel via hun partner inkomen hebben gehad en 11¹¹ personen wonen bij hun ouders of andere familieleden. Tevens weten we dat twee personen te veel vermogen hebben/hadden om een WWB-uitkering te kunnen krijgen en dat één persoon is afgewezen vanwege het inkomen van de dochter.¹² Verder is er nog een enkeling die (mogelijk) geleefd heeft van giften, een eigen onderneming heeft gehad of via het uitzendbureau heeft gewerkt. Tenslotte heeft een enkeling in detentie gezeten, verbleef één persoon onrechtmatig in Nederland, zijn twee personen momenteel dakloos en is één persoon in het (recente) verleden dakloos geweest.

In totaal blijven er nog 32 personen over waarvan onvoldoende duidelijk is hoe ze na hun aanmelding in hun inkomen hebben voorzien. Deze groep personen bestaat in meerderheid uit mannen (62,5%), driekwart beschikt over de Nederlandse nationaliteit en de gemiddelde leeftijd is 37,8 jaar. Verder is van tien van hen bekend dat ze een partner hebben. De oorspronkelijke onderzoeksopzet was om bij hulpverlenende instanties na te gaan of deze personen wellicht daar bekend zijn. We hebben in overleg met de opdrachtgever besloten hiervan af te zien omdat als deze personen bij zulke

¹¹ Een van hen heeft inmiddels ook weer een uitkering aangevraagd.

¹² In het eerste kwartaal van 2012 was de huishoudtoets nog van toepassing. Door de afschaffing in juni 2012 van deze toets (met terugwerkende kracht tot 1 januari 2012), is er vast een aantal cliënten alsnog in de uitkering terecht gekomen. Deze cliënten moesten zich opnieuw melden, voor zover de afhandeling van hun aanvraag niet 'on hold' was gezet.

instanties terecht waren gekomen en tevens recht hadden op een WWB-uitkering, ze moeten zijn doorverwezen naar de gemeente wat ook in Suwinet-Inkijk zichtbaar zou moeten zijn maar dat is niet het geval.

Mogelijk zijn deze 32 personen wel in beeld bij de 'outreaching werkenden'¹³ van de sector Mens & Maatschappij en/of Bemoeizorg van de gemeente Eindhoven. Eventueel kan de gemeente dit nog nagaan. We hebben de opdrachtgever hiervoor een overzicht geleverd van de personen waar het om gaat.

7 CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

De praktijk leert dat een flink deel van degenen die zich melden bij 'de poort' uiteindelijk geen uitkering aanvraagt. Zij verschijnen niet bij het startgesprek waarmee het aanvraagproces feitelijk start of zien op een later moment af van dienstverlening. Van de 879 personen die zich in het eerste kwartaal van 2012 voor een WWB-uitkering hebben gemeld, zijn er 386 daadwerkelijk in de uitkering terechtgekomen. Gedurende het proces van aanmelding tot uitkeringstoekenning zijn veel mensen afgehaakt (of om rechtmatigheidsredenen afgewezen). Puur kijkend naar de preventie van instroom in de bijstand stellen we dat de aanpak succesvol is. Wat de redenen zijn van het niet instromen in de uitkering, is niet altijd even duidelijk. Eveneens is niet duidelijk op welke manier deze Eindhovenaren vervolgens voorzien in hun levensonderhoud. Het is mogelijk dat zij werk hebben gevonden, maar het is ook mogelijk dat zij bijvoorbeeld bij ouders of anderen onderdak hebben gekregen en daar ook in hun noodzakelijke levensonderhoud voorzien. Om het succes van dit preventiebeleid beter te kunnen duiden, zijn wij daarom nagegaan wat er is gebeurd met die Eindhovenaren die niet in de uitkering terecht zijn gekomen.

Eigen inkomen afhakers

In totaal zijn 493 melders (in eerste instantie) niet in de WWB terecht gekomen. Wel blijken deze personen sindsdien in veel gevallen toch inkomsten te hebben gehad. Iets meer dan de helft van hen heeft gewerkt na aanmelding of had reeds werk ten tijde van de aanmelding. Deze groepen hebben sinds het moment van aanmelding respectievelijk 7,5 en 5 maanden gewerkt. Ten tijde van dit onderzoek waren in totaal 203 afhakers (41%) nog steeds werkzaam. We zijn ook nagegaan of men andere inkomstenbronnen dan werk heeft gehad. Hieruit blijkt dat iets minder dan de helft van de afhakers ten tijde en/of na hun melding één of meerdere uitkeringen ontving. Een klein deel van de afhakers heeft een opleiding gevolgd.

¹³ Outreaching werken houdt in actief ondersteuning bieden aan zorgwekkende burgers die zelf niet om hulp vragen, maar die deze hulp in de ogen van de professionals wel degelijk nodig hebben.

Deel afhakers alsnog een WWB-uitkering

Op basis van de gegevens in Suwinet-Inkijk concluderen wij dat 65 afhakers na hun oorspronkelijke aanmelding op een later moment toch in de WWB terecht zijn gekomen. Deze personen zijn gemiddeld na 4,6 maanden alsnog ingestroomd in de WWB en hebben deze uitkering (tot nu toe) gemiddeld 3,9 maanden ontvangen. Verreweg het grootste deel van deze personen ontvangt deze uitkering nog steeds ten tijde van dit onderzoek.

Zestig procent van de latere WWB-instromers heeft geen betaald werk gehad sinds hun eerste aanmelding. Men blijkt ook zelden inkomen te hebben gehad uit andere uitkeringen dan WWB. Hierdoor rijst toch de vraag hoe deze personen in hun inkomen hebben weten te voorzien voordat ze alsnog in de WWB terecht kwamen. Er valt niet uit te sluiten dat ze bijvoorbeeld financieel (verder) in de problemen zijn gekomen door het latere moment van WWB-instroom. Om te voorkomen dat men in financiële problemen terecht komt, adviseren wij de gemeente Eindhoven in hun werkproces standaard contact te zoeken met afhakers bijvoorbeeld via een e-mailbericht dat na verloop van tijd automatisch wordt verzonden als iemand zonder opgaaf van een (duidelijke) reden is afgehaakt in het werkproces. Verder adviseren we de gemeente na te gaan of initiële afhakers die later alsnog in de WWB terechtkomen, bekend zijn bij (de afdeling) schuldhulpverlening c.q. door schuldhulpverleningsinstanties naar de gemeente zijn doorverwezen.

Afhakers zonder eigen inkomen

Er zijn ook personen die voor zover wij kunnen nagaan sinds hun melding voor een uitkering geen eigen inkomen hebben gehad uit arbeid of uitkering en ook geen opleidingen hebben gevolgd. In totaal gaat het om 79 personen. We weten wel bijvoorbeeld dat 10 van hen inkomsten via de partner hebben en er 11 woonachtig zijn bij hun ouders of andere familieleden. Ook van een aantal andere personen beschikken we over enige nadere informatie maar er blijven in totaal toch 32 personen over waarvan onvoldoende duidelijk is hoe ze na hun aanmelding in hun inkomen hebben voorzien. De oorspronkelijke onderzoeksopzet was om bij hulpverlenende instanties na te gaan of deze resterende personen wellicht daar bekend zijn. We hebben in overleg met de opdrachtgever besloten hiervan af te zien. De reden hiervoor is dat als deze mensen bij zulke instanties terecht waren gekomen en tevens recht hadden op een WWB-uitkering, ze moeten zijn doorverwezen naar de gemeente wat ook in Suwinet-Inkijk zichtbaar zou moeten zijn. Volgens de gegevens in Suwinet-inkijk hebben deze personen echter geen WWB-uitkering of andere uitkeringen ontvangen, geen betaald werk verricht en ook geen opleidingen gevolgd. We achten het wel mogelijk dat deze 32 personen in beeld zijn bij de zogeheten 'outreaching werkenden' van de sector Mens & Maatschappij en/of Bemoeizorg van de gemeente Eindhoven. We hebben de opdrachtgever een overzicht gegeven met de betreffende personen zodat de gemeente dit eventueel zelf nog kan nagaan.

Toekomstig onderzoek met het Inlichtingenbureau

In de oorspronkelijke opzet van het onderzoek stond het Inlichtingenbureau (IB) als voor de hand liggende bron voor het achterhalen van alternatieve

inkomstenbronnen van afhakers. Het ging hierbij om gegevens over dienstbetrekkingen, inkomsten uit vermogen, studiefinanciering en detentie. Hiermee zou een groot deel van eventuele alternatieve inkomstenbronnen in beeld worden gebracht en/of de afwezigheid daarvan verklaard worden. In de praktijk bleek deze route helaas niet bewandelbaar omdat het IB weigerde aan dergelijk onderzoek medewerking te verlenen. Een oplossing voor toekomstig onderzoek zou (wellicht) zijn om een brief aan de staatssecretaris te sturen waarin wordt gepleit om het gebruik van het IB mogelijk te maken in het kader van nazorg. RegioPlan is graag bereid de gemeente te ondersteunen bij het formuleren van een dergelijke brief.

Algehele conclusie

We komen tot de conclusie dat de gemeente Eindhoven er in slaagt een aanzienlijk deel van de melders voor een WWB-uitkering buiten de poort te houden. In veel gevallen blijken deze personen toch zelf inkomen uit betaalde arbeid te genereren waardoor ze financieel in ieder geval deels op eigen benen kunnen staan. Ondanks dit succes benoemen we toch enkele aandachtspunten voor het beleid. Een deel van de afhakers stroomt in een later stadium alsnog in de WWB en de meeste van hen hebben in de tussentijd geen eigen inkomen gehad. Het is mogelijk dat deze personen financieel (verder) in de problemen zijn gekomen. Het verdient aanbeveling deze groep (extra) te monitoren. Verder stellen we vast dat er afhakers zijn die op basis van de voor dit onderzoek geraadpleegde bronnen geen inkomen hebben gehad, ook niet indirect via partner of familie. Ook voor deze afhakers kan gelden dat ze financieel (verder) in de problemen komen en goede monitoring van deze groep achten we daarom uiterst wenselijk, ook om andere ongewenste nevenactiviteiten te voorkomen. Om toch zicht op deze groep te kunnen krijgen, moet een complexer pad bewandeld worden waarin onder andere ook dataregistraties die niet beschikbaar waren voor dit onderzoek worden geraadpleegd en aan elkaar worden gekoppeld. We concluderen dat de preventie van de gemeente Eindhoven in het eerste kwartaal van 2012 succesvol is geweest, maar merken hier wel bij op dat dit succes niet alleen moet worden gezien vanuit het oogpunt van de preventiequote maar ook vanuit het oogpunt van wat er verder met de afhakers gebeurt. Via dit onderzoek hebben we voor nagenoeg de hele groep afhakers dit inzicht weten te verschaffen en bieden we voor degenen bij wie dat niet is gelukt aanknopingspunten voor verder onderzoek.

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl